

sich den Genitiven der geschlechtigen Pronomina an, woraus die Form **meise* aufkam (vgl. Gen. *stese* $\leftarrow$ **-te-s-e*), die in der Kontamination mit der parallelen nichtnominativischen **mei* eine Neuerung **meisei* schuf. Danach kontaminierte sich die Form **meise(i)* mit dem Gen. mask. possess. *majas: maise(i)*. Nach diesem Muster wurden die personalpossessiven Formen der 2. und 3. Pers. Sing. *tvaise(i)*, *svaise(i)* geschaffen, während die ältesten Formen engerer Bedeutung **teise*, **seise* von diesen Neubildungen verdrängt wurden. Die Formen *maisei*, *tvaisei*, *svaisei* wirkten die Genitive der geschlechtigen Pronomina ein, wodurch in diejenigen ein Typus (*stes*)*ei* entstand. Die gemeinbaltische 1. Pers. **ye*, **jū* war in gewissen Periode ein Absolut / Nominativ des Plurals / Duals, **mes*, **jūs* – ein Nominativ des Plurals, **nō*, **uō* – ein Ergativ / Nichtnominativ Plurals / Duals und **nōs*, **uōs* – ein Nichtnominativ Plurals. In der Zeit, wenn die Ursprache sich spaltete, wurden die Paradigmen der Personalpronomina nach dem Muster deren der Nomina wiedergestaltet. Die Endungen der mehreren nichtnominativischen Nominalkasusformen, zu einem einzigen nichtnominativischen Nominalstamm angefügten, verloren ihre ältesten Kasualbedeutungen, so kam, z. B. Akk. **nō-mōns* $\Rightarrow$ *nūmans* auf (vgl. den lit. Akk. *mumus*). Wegen solcher Gebrauchsweise wurde die 2. Silbe der Form **nōmōns* $\Rightarrow$ *nūmans* nach dem Muster des Akk. **nōns* $>$ $>$ **nāns* $>$ **nans*, **uōns* $>$ *uāns* $>$ *vans* als ein neuer Akkusativ *mans* abstrahiert, denn in der Anfangs (-) *m-* dem Anlaut der Form *mes* entsprach. Der lit. Akk. *mūs* kam vermutlich aus **mūs* auf, der unter dem Einfluß von Nom. / Akk. der 2. Pers. **jūs* den ältesten Akk. *mūs* $<$ $<$ **mōs* $\leftarrow$ **nōs* ersetzt hatte. Das *m-* Eindringen fing im Ostbaltischen an durch eine Assimilation im „Dativ“-„Instrumental“ / „Akkusativ“ **nūmus*, *-mis* $>$ **mūmus*, *-mis*, woraus es sich in den parallelen Akk. **nōs* $\Rightarrow$ **mōs* verbreitete. Die Dat. / Akk. *nūmas*, *jūmas* sind die ältesten, durch *-s* pluralisierten dualischen Formen **nūma*, **jūma*.

SMULKMENOS

XXX

Kaip žinoma, rytų Lietuvoje nekirčiuotus trumpuosius (ir po kirčiu nepailgėjusius) balsius *u*, *i* linkstama platinti. Tasai paplatėjimas labai nevienodas šiaurinėje panevėžiškių tarmės dalyje¹. Iki šiol neturėjome tikslesnių duomenų apie šios tarmės platinimą prieškirtinėje žodžio pozicijoje. Mokyt. Juozas Šliavas, daugiausia tyręs mums rūpimą tarmę, dabar išaiškino, kad visai nežymiai teplatinama absoliutinėje žodžio pradžios pozicijoje, pvz., *užáukt'* $<$ *užaugti*, *ulevót'* $<$ *uliavóti*, *išlō·št'* $<$ *išlōšti*, *indė·n's* $<$ *indėnas*. Po priebalsių platėjimas esąs ryškesnis, pvz., *sokráut'* $<$ *sukráuti*, *ronktī·nės* $<$ *rungtynės*, *prėkāšt'* $<$ *prikāsti*, *skėlvėl's* $<$ *skilvėlis* (vištos). Nuo kitų prieškirtnių skiemenų atvirumo ar uždarumo, nuo jų kiekio ir vietos eilėje, skaičiuojant nuo kirčiuoto skiemens į žodžio pradžią, šių balsių platėjimo laipsnis nepriklausąs, pvz., *bořėl's* $<$ *būrėlis*, *borbolúot'* $<$ *burbuliuoti*, *mėklėnt'* $<$ *miklėnti*, *teňgėnaut'* $<$ *tinginiauti*. Tačiau jis gerokai priklausąs nuo gretimo kirčiuotojo skiemens vokalizmo kiekybės. Balsis *u* tuo atveju mažiausiai

¹ Z. Zinkevičius, Lietuvių dialektologija, Vilnius, 1966, 66–67.

platėjas prieš kirčiuotąjį *u* (*ū*), daugiausia – prieš tokį pat *a*, pvz., *sudūrīt'* < *su-*
dūrėti, *kukūt'š* < *kukūtis*, bet *soáušt'* < *suáušti*, *rodàse* < *rudasaĩ* 'rudasis'. Balsis *i*,
jeigu jis nėra veikiamas kitų to paties žodžio formų su iki 'o paplatėjusiu balsiu (pvz.,
pòlkó'j < *pilkóji* su 'o iš *pòlk'* < *pilkà*), mažiausiai platėjas prieš tolimesniojo
skiemens kirčiuotą *i* (*ĩ*), labiausiai – prieš tokį pat atvirą balsį *e*, pvz., *pašĩdirpīt'* <
pasidirbti, *šĩlpnĩ·be* < *silpnýbė*, bet *atšėhėšt'* < *atsinėšti*, *rėdėnt'* < *ridėnti*.

Z. Zinkevičius